

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Vroegtijdig schoolverlaten in Vlaanderen.

Van oorzaak tot aanpak

Carl Lamote

31 mei 2011

Inhoud

- Dé vroegtijdige schoolverlater?
- Zittenblijven?
- Profiel?
- Gevolgen?
- Preventie/interventie (internationaal).
- Herkansing na uitval.

Kenmerken

Dé vroegtijdige schoolverlater?

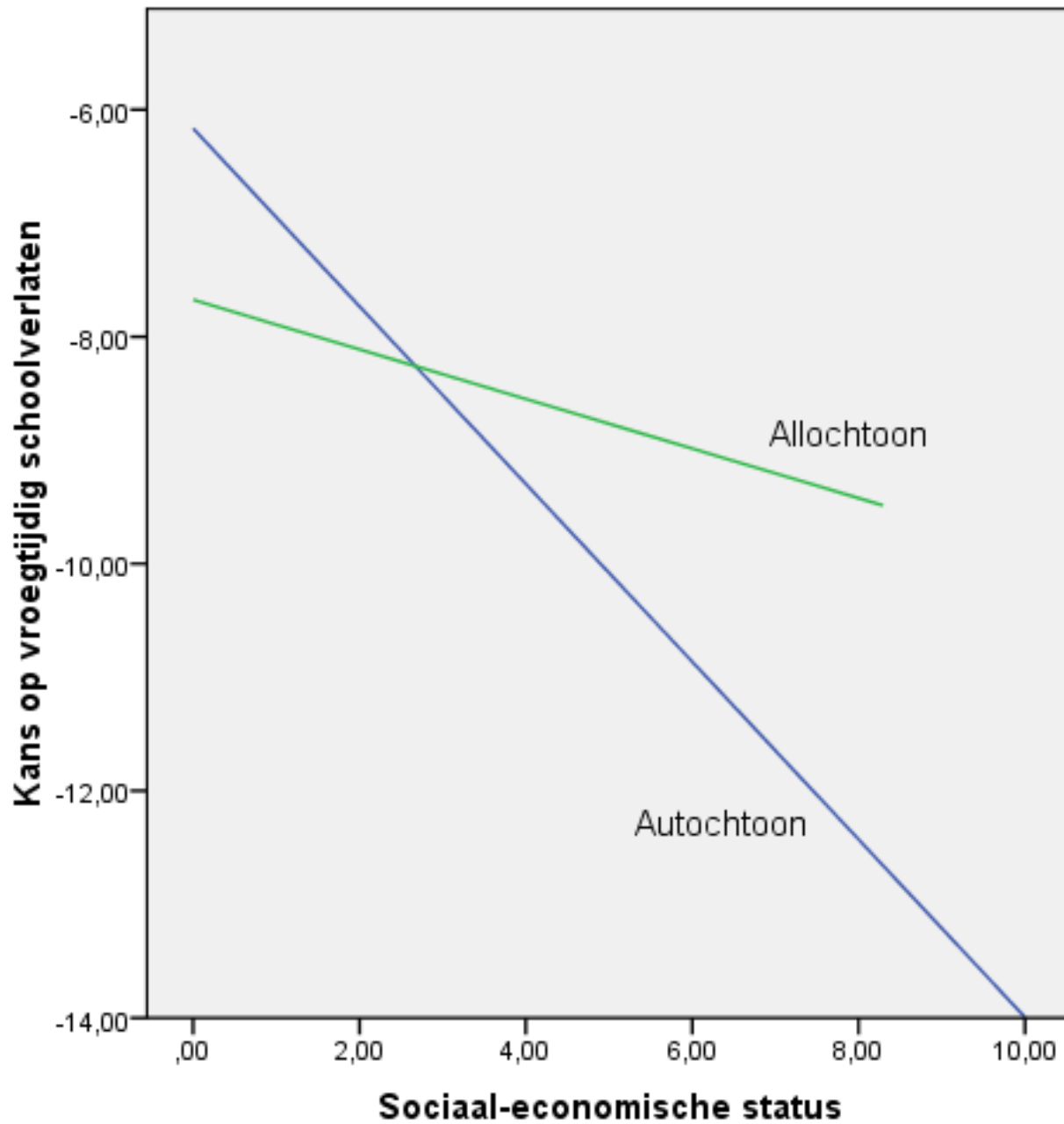
- **Sociaal-economische status** (lopend doctoraat Lamote)
  - Stijging van 1sd = kans op dropout daalt met 47%
    - Na controle voor geslacht, zittenblijven, aanvangsprestatie SO
- **Etniciteit (SONAR)**

	Allochtoon	Autochtoon
Jongen	30,1%	13%
Meisje	25%	7%

- Noord-Afrikaanse en Turkse jongeren: meer dan 40% uitval

- **Etniciteit (LOSO)**
  - Hoofdeffect etniciteit
  - Na controle voor SES en instroomkenmerken: geen effect etn.
  - Interactie-effect

Interactie tussen etniciteit en SES

Dé vroegtijdige schoolverlater?

- Geslacht
  - Jongens meer dan meisjes (ook na controle voor aanvangsniveaus, SES, zittenblijven)
- Verlaging in betrokkenheid
  - Negatieve ontwikkeling van betrokkenheid t.a.v. de school draagt zeer sterk bij tot beslissing tot dropout (Rumberger, 2004)
  - Uit zich in o.a. spijsbelproblematiek
  - Data voor Vlaanderen beschikbaar, maar nog analyse nodig

Dé vroegtijdige schoolverlater?

- Schoolse carrière
  - Gedragsproblematiek (Rumberger, 2004)
  - Prestaties op school
    - Testscore eerste leerjaar al voorspeller voor latere dropout (Alexander et al. 2001)
    - Cognitief aanvangsniveau: 1sd hoger dan gemiddeld: kans op dropout daalt met 38%, na controle voor SES, geslacht, zittenblijven (lopend doctoraat Lamote)

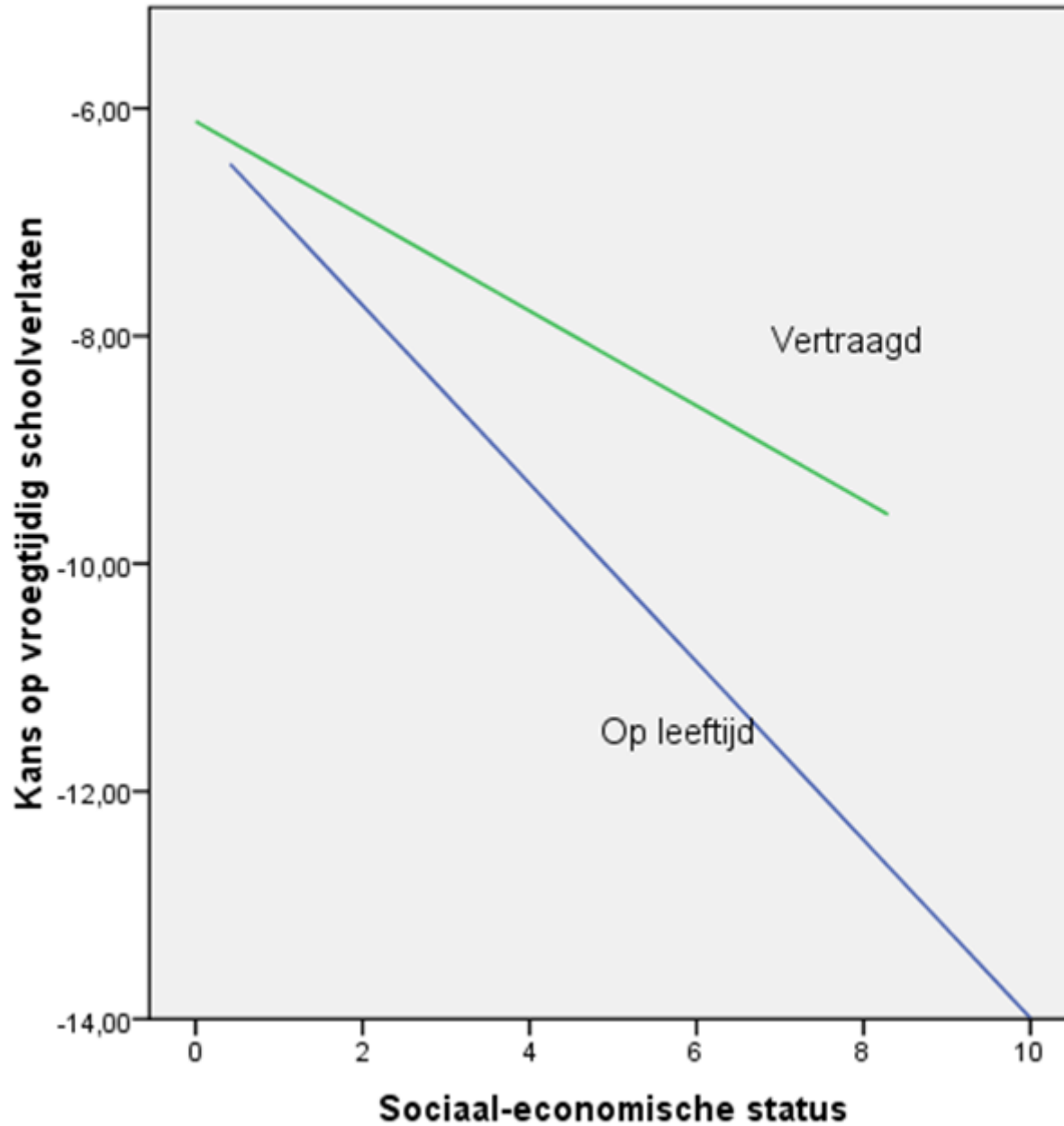
Dé vroegtijdige schoolverlater?

- Schoolse vertraging en/of veranderen school/onderwijsvorm.
  - Blijven zitten in BaO? 4 keer meer kans op dropout (Lamote)
  - Blijven zitten in SO? 2,5 keer meer kans op dropout (Lamote)
  - Veranderingen van school/onderwijsvorm (Douterlungne et al., 2001):
    - Vooral negatieve invloed op jongeren die maximaal één keer zijn blijven zitten
    - ≥ 2 maal blijven zitten: veranderingen school/onderwijsvorm doen er nog weinig toe
    - effect sterk afhankelijk van opleidingsniveau ouders

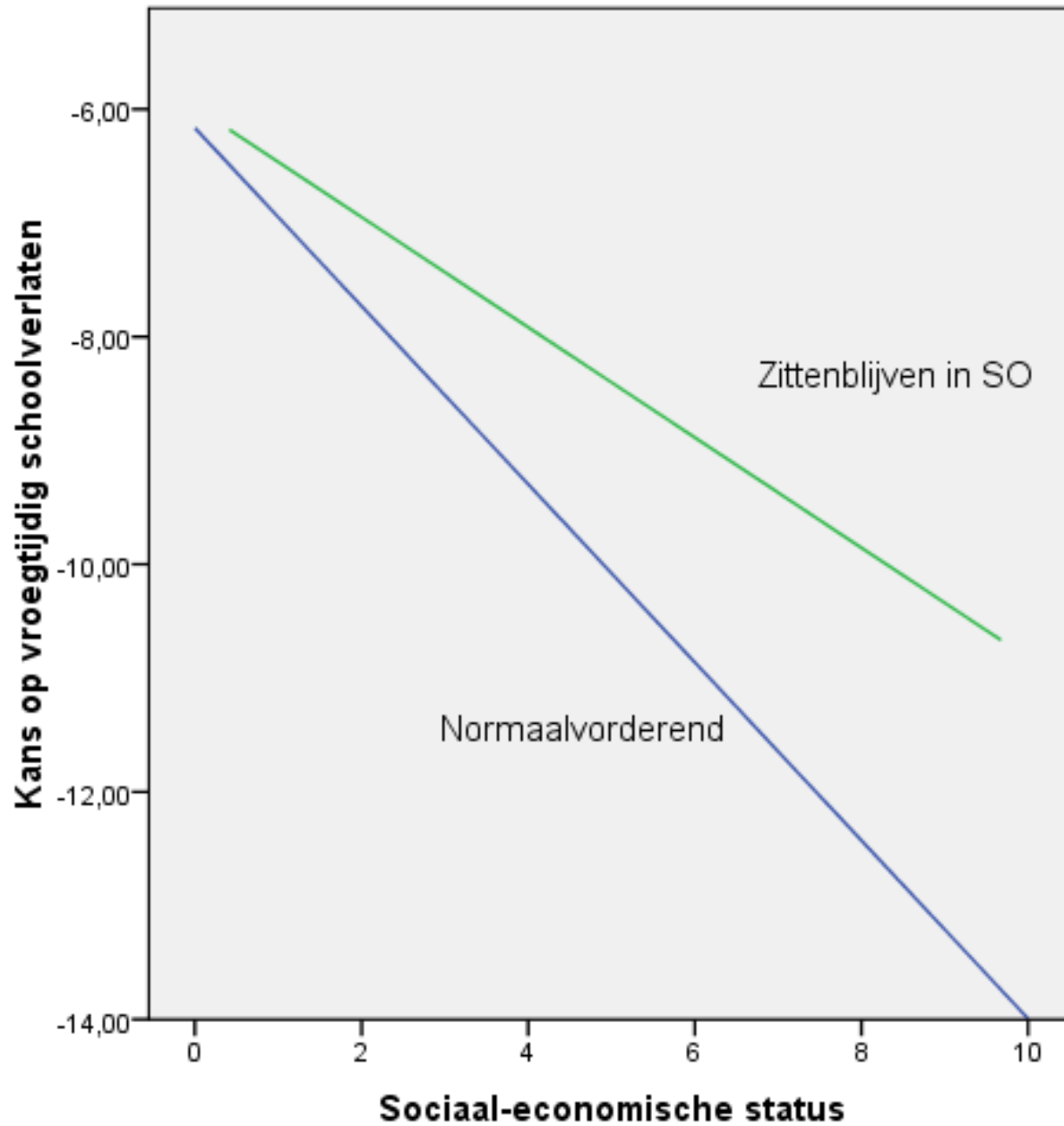

Interactie tussen leeftijd bij start SO en SES

Interactie tussen zittenblijven in SO en SES

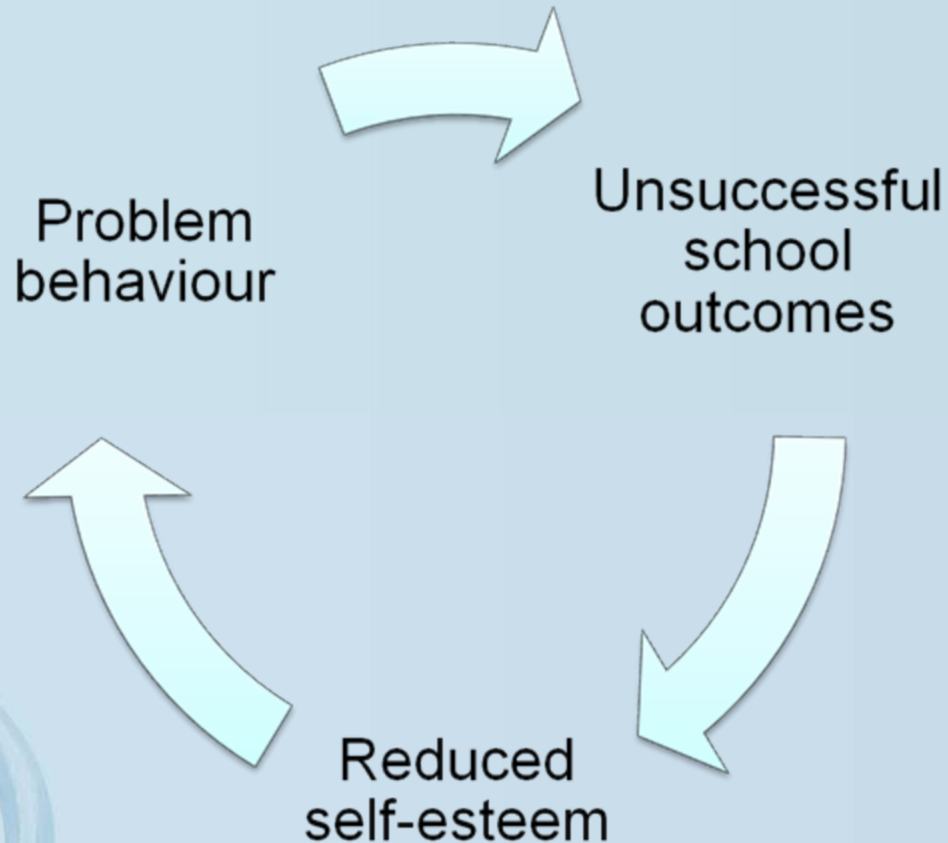

Zittenblijven en dropout

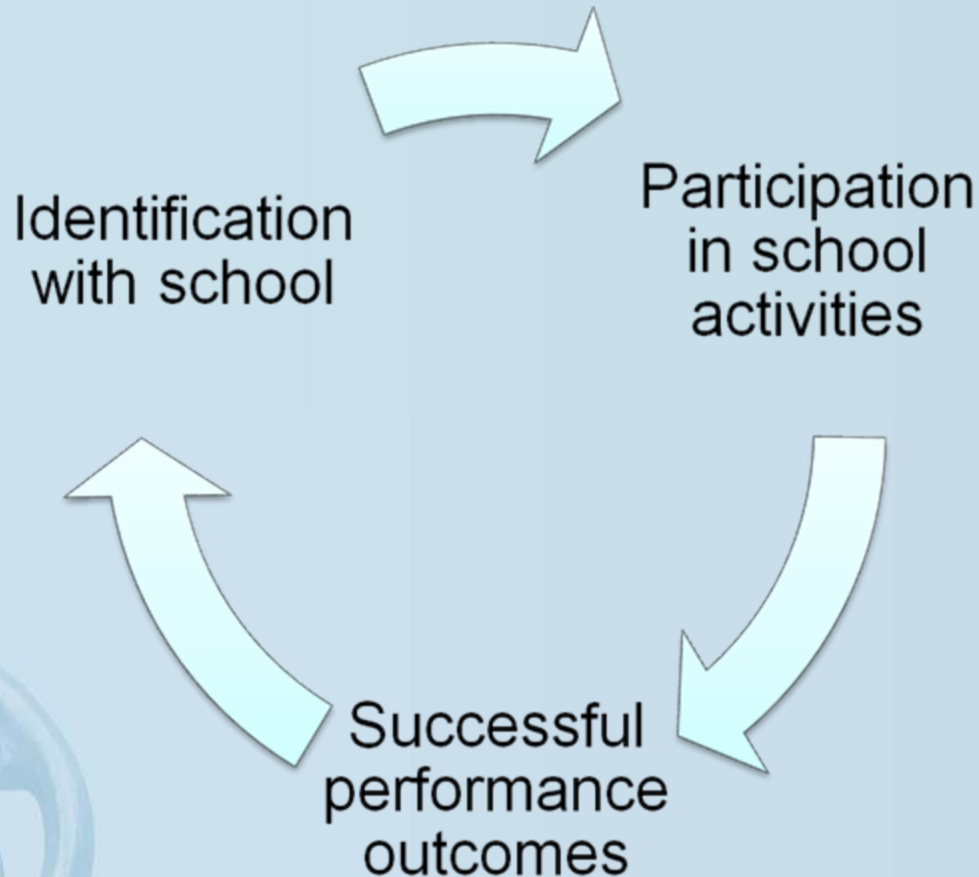
- 3 courante verklaringsmodellen
- Finn: “frustration – self-esteem”
- Finn: “participation – identification”
- Sociaal kapitaal

Frustration – self-esteem

Participation - identification

Sociaal kapitaal

- Relaties tussen leerlingen en leerkrachten
- Bij zittenblijven: relaties met klasgenoten doorbroken en moeilijker om relaties met nieuwe klasgenoten op te bouwen wegens “stigma” van zittenblijven
  - Vlaanderen genuanceerder.

Onderzoek vond geen ondersteuning voor relatie zittenblijven-dropout bij frustration – self-esteem, gedeeltelijk voor participation – identification en sociaal kapitaal. (Stearns, Moller, Blau, & Potochnick, 2007)

Deze modellen wél van nut bij dropout algemeen.

Dé vroegtijdige schoolverlater?

- Speelt de school een rol? (Lamote)
  - Verschillen tussen scholen
  - School met SES compositie 1sd hoger dan gemiddeld: 44,4% minder kans op dropout
  - Relatie met leerkrachten: beoordeling relatie 1sd hoger dan gemiddeld: 21% minder kans op dropout
  - Relatie met aanbod school wordt nog onderzocht

Redenen

Waarom dropout?

- Indeling van redenen volgens push-out & pull-out
- Push-out: factoren die leerling uit de school 'duwen'
- Pull-out: factoren die leerlingen uit de school 'trekken'

- Maar: indeling niet steeds eenduidig! Sluiten elkaar niet uit.
  - Arbeidsmarkt pull & push!

Waarom dropout?

(Creten, Van de Velde, Van Damme, & Verhaest, 2002)

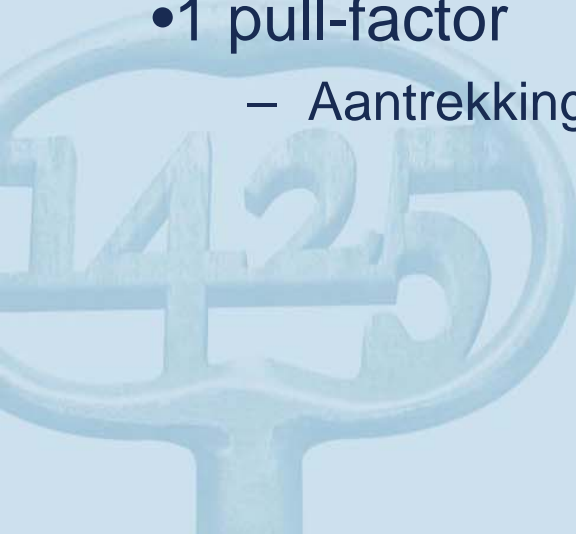
5 factoren om voltijds secundair onderwijs te verlaten

•4 push-factoren

- Schoolmoeheid
- Persoonlijke en familiale omstandigheden
- Inhoud van de opleiding
- Moeilijkheidsgraad van de opleiding

•1 pull-factor

- Aantrekkingskracht van de arbeidsmarkt/andere opleidingen

Waarom dropout?

(Creten, Van de Velde, Van Damme, & Verhaest, 2002)

1. Aantrekkingskracht arbeidsmarkt/andere opleiding
  2. Inhoud van de opleiding
  3. Schoolmoeheid
- Verschillen tussen push en pull, naargelang geslacht en uitstroompositie

Tevredenheid? (Creten, Van de Velde, Van Damme, & Verhaest, 2002)

- 54% tevreden, zowel op moment van beslissing als enkele jaren erna.
- 39% niet meer tevreden enkele jaren erna
- Afhankelijk van werksituatie, etc.

Gevolgen

Gevolgen (Creten, Van de Velde, Van Damme, & Verhaest, 2002)

- Ongekwalficeerd uitstromen en vinden van eerste job
  - Nét na schoolverlaten, vergelijkbare kans om aan job te geraken als gekwalficeerden TSO/BSO
  - Kentering al na 3 (!) maanden
- Handhaven eerste job
  - Ongekwalficeerde uitstromers gemiddeld eerste job van kortere duur
  - Minst vaak kans op contract van onbepaalde duur
  - Na één jaar, 60% van de ongekwalficeerde uitstromers aan het werk (TSO/BSO: 85%).

Gevolgen (Van Trier, 2010) SONAR

- Bijleren in baan?
  - 33% van de ongekwalificeerde uitstromers niets bijgeleerd tijdens eerst baan
- ‘algemeen bruikbare vaardigheden’ verhogen mobiliteit op arbeidsmarkt.
  - 23% ongekwalif. leerde algemene vaardigheden (47% bij UNIV)

Oplossingen

Oplossingen

- Internationaal perspectief (reviews)
- Meest vernoemd in effectmetingen:
  - Monitoring (+)
  - Mentor (++)
  - Werken aan academische vaardigheden (++)
  - Werken aan psycho-sociale vaardigheden (+)
  - Personaliseren van leeromgeving (++)
  - Maak leerstof relevant (++)
  - Level of evidence (Dynarski, Clarke, Cobb, Finn, Rumberger, & Smink, 2008)
    - + = low
    - ++ = moderate
    - +++ = high

Oplossingen: monitoring

- Definitie?
- Beperkt effect!
- Symptoombestrijding
- Longitudinaal en breed
- Up-to-date
- Onderzoek

Oplossingen: mentor

- Toewijzing van mentor pas na goede monitoring
- Staat student bij op academisch, emotioneel en persoonlijk vlak
- Creëert band tussen leerling-mentor en daaruit volgend leerling-school
- Op regelmatige basis
- Contact met ouders

Oplossingen: academische vaardigh.

- Verminderde prestaties
- Tutoraat
- Taalbeheersing

Oplossingen: psycho-sociaal

- Communicatieregels
- Prestaties belonen
- Verhoogt welbevinden en school engagement
- Leidt tot positieve relaties met leerkrachten en leerlingen
- Kan ook door mentor/begeleider

Oplossingen: personalisering

- Sluit aan bij verschillende leerstijlen van leerlingen; wissel in didactische concepten
- In VS: kleinere klassen (tussen 18-30); deze verzekeren betere interactie
- Team-teaching (vb: klasleerkracht + zorgleerkracht)
- Deelname aan extra-curriculaire activiteiten aanmoedigen

Oplossingen: relevantie

- Lerarenopleiding
- Stages
- Studie(keuze)begeleiding

Oplossingen

Werkt	Werkt niet
Preventie	“Genezing”
Langdurige programma’s	Korte interventie / “quick fix”
Begin in BaO	Begin later (in SO)
Mentor	Onpersoonlijk contact
Breed/context	Student isoleren
Integratie van verschillende elementen	Één enkele actie

Deels naar: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2009). *Vertrouwen in de school. Over de uitval van ‘overbelaste’ jongeren*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Oplossingen: afsluitende voorbeelden

- “Check & Connect” (Sinclair, Christenson, Evolo, & Hurley, 1998; Sinclair, Christenson, & Thurlow, 2005)
- Basis = mentor (“monitor”).
  - regelmatig opvolgen van indicatoren van betrokkenheid;
  - Individuele interventies
  - Werken aan relaties
  - Opvolgen van leerling en familie
  - Probleem-oplossende vaardigheden
  - Verbondenheid met school en leren
  - “persistence – plus”

Oplossingen: afsluitende voorbeelden

- “ALAS” (Larson & Rumberger, 1995).
  - Verhogen van betrokkenheid en welbevinden = centraal
  - Leerlingbegeleider met oog voor aanwezigheid, gedrag, prestatie
  - Geeft feedback aan leerling, leerkracht en ouders
  - Komen tussen bij problemen
  - Leerlingen leren probleem-oplossende vaardigheden en sociale vaardigheden
  - Ouders leren/worden aangemoedigd scholing nauw op te volgen

Herkansing na uitval

- Examencommissie en tweedekansonderwijs
- Examencommissie: vooral leerlingen met oog op verder studeren (gemiddelde leeftijd: 22)
- Tweedekansonderwijs: vooral leerlingen met oog op vergroten mogelijkheden op werkvloer (gemiddelde leeftijd: 26)
- Leerlingen TKO problematischere schoolloopbaan.
- Voor oudere herkansers: “échte” tweede kans (voor jongere vaak verlenging SO)
- Mentaliteitsverandering TKO: ‘schoolse sfeer’ door grote groep jongeren
- Beide vormen: vooral jongeren met iets hogere SES (klein verschil TKO vs EC: TKO lagere SES)

Referenties over preventie/interventie

- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2009). *Vertrouwen in de school. Over de uitval van 'overbelaste'*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Dynarski, M., Clarke, L., Cobb, B., Finn, J., Rumberger, R., and Smink, J. (2008). *Dropout Prevention: A Practice Guide* (NCEE 2008–4025). Washington, DC: National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education. Retrieved from <http://ies.ed.gov/ncee/wwc>.
- Prevatt, F., Kelly, F.D. (2003). Dropping out of school: A review of intervention programs. *Journal of School Psychology, 41*(5), 377-395.
- Wilson, S. J., Tanner-Smith, E. E., Lipsey, M. W., Steinka-Fry, K., Morrison, J. (2011). *Dropout prevention and intervention programs: Effects on school completion and dropout among school-aged children and youth*. The Campbell Collaboration. Unpublished.
- Afzonderlijke programma's.